



# 300-літній ювілей Люблінської унії

By Назар Кісь

## Table of Content

[Історія](#)

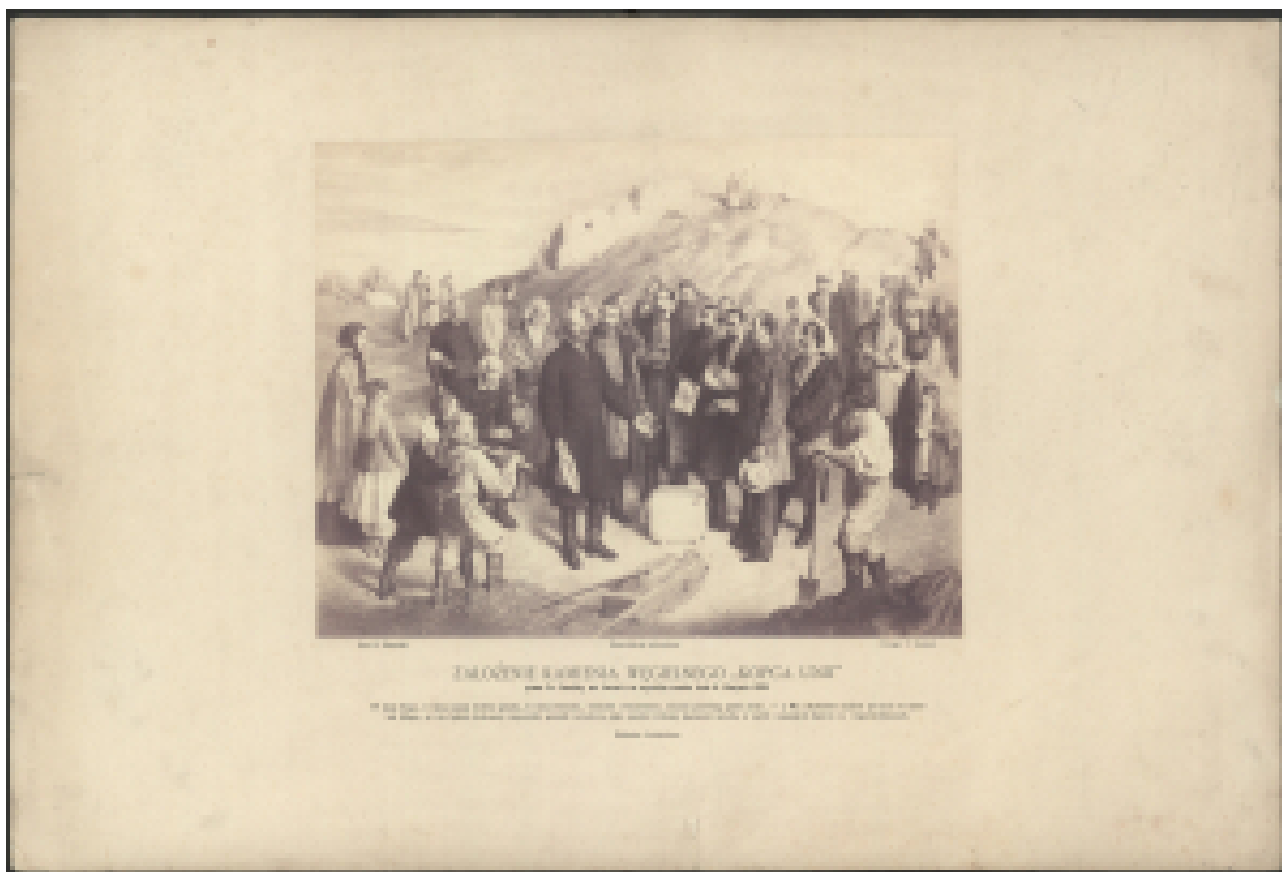
[Місця](#)

[Персоналії](#)

[References](#)

[Citation](#)

Події 1869 року асоціюються переважно із початком насипання [кургану](#) на Високому Замку. Але крім цього була інша важлива сторона річниці – проведення, чи радше спроба проведення, масового вшанування.



## Історія

Конституційний компроміс 1867 року і початки демократизації вплинули і на публічне політичне життя у Львові. Місцева влада (спочатку швидше теоретично) отримала право організовувати міську ілюмінацію, салюти, феєрверки, прикрашати будівлі прапорами, проводити музичні

програми. Можна було видавати розпорядження про закриття крамниць на час урочистостей, створювати муніципальну варту, проводити театральні вистави і святкові богослужіння. Першим прикладом нового типу урочистостей могло б стати організоване Францішеком Смолькою (*Franciszek Jan Smolka*) святкування 300-ліття Люблінської унії в 1869 році.

Організація святкування супроводжувалася ініціативою з побудови кургану на Високому Замку. Це вперше, коли монумент створювали з ініціативи частини суспільства, а не представників влади. З одного боку, організаторів надихнув курган Костюшка в Кракові. З іншого, австрійці вважали, що в публічному просторі є місце для імперських символів. Тим більше, що сама гора носила назву Франца Йосифа і там планували встановити пам'ятник на честь його відвідин. Тому не дивно, що спочатку ідея кургану (який символізував не австрійський імперський проект, а попередній, з Польщею в головній ролі) сприймалася як радикальна.

Пропозиція стосовно святкувань 10-11 серпня 1869 року, складена Смолькою, містила багато цікавого. Мали бути делегації від «слов'янських народів», оскільки сама подія трактувалася як міжнародна. Планували виставу в театрі Скарбка і виставу на великій сцені просто неба. 11 серпня мало стати офіційним вихідним днем, і розпочатися зі 100 гарматних залпів та святкових богослужіння в усіх храмах міста. Мешканці Львова і гості повинні були (в національних костюмах і з національними прапорами) зібратися на площі Ринок і з музикою вирушити на Високий Замок. Францішек Смолька передбачив навіть громадянську варту (*straż obywatelska*). Фактично, він хотів використати весь австрійський імперський ритуал на службі національного руху.

Громадянська варта була потрібна для того, щоб ніяке правопорушення не стало приводом для поліції перервати церемонію. Глобальніша ідея в тому, що поляки можуть самі контролювати порядок в місті і це можна продемонструвати під час святкування. І ще важливо, що діючи в символічному полі як влада, польські демократи самі ніби ставали владою.

Під приводом того, що частина руських політиків виступала проти ідей Смольки, влада (щоб не провокувати конфліктів) заборонила багато з того, що пропонували організатори: вихідний день, ілюмінацію, урочистий похід через місто. Фактично, учасники могли приватно відвідати богослужіння, а потім так само приватно, малими групами, зібратися на Високому Замку. Хоча без конфліктів не обійшлося, адже брошури з «протестом русинів проти святкування» продавалися «на кожному куті», а це спричиняло сутички цілий день.

Фактично ж, попри амбітні плани, урочистості виявилися доволі скромними. Маленькими групами учасники зібралися в Домініканському і Бернардинському костелах. Національних костюмів майже не було, не було і аристократів чи селян. В костелах священики обачно говорили про те, що Унія була прикладом братерства і любові, які тепер втілилися в імперії Габсбургів. Після чого самі присутні заспівали «*Voże, coś Polskę*» і «*Z dymem pożarów*», а тоді малими групами вирушили на Високий Замок, де їх зібралося близько 500 осіб. Тут відкрили наріжний з написом «Вільні серед вільних, і рівні серед рівних – Польща, Литва і Русь об'єднані Люблінською унією 11 серпня 1569 року» та гербами Польщі, Литви і Русі.

У своїй промові біля наріжного каменя Францішек Смолька сказав, що, якщо нема можливості встановити адекватний монумент з мармуру і бронзи, треба поставити його з ґрунту «із цілої Польщі» (що частково стало правдою, адже возили з Грюнвальда, з могил поетів і повстанців тощо, проте головним елементом кургану стали розібрані стіни середньовічного замку). Далі в промові він поєднав Бога, батьківщину і демократичні принципи (і це стало нормою для польського націоналізму в майбутньому), кинувши першу жменьку землі. Присутні на святі представники Ради міста і гості повторили його дію, тим самим символічно розпочали насипати курган.

Пізніше було прийняття в ресторані на Високому Замку. А ввечері – патріотична програма в театрі

(обмежена цензурою), яка включала, крім польських, литовські і руські елементи. Ввечері деякі приватні помешкання в середмісті долучилися до ілюмінації (державні установи та руські інституції в цьому участі не брали).

Ідея Смольки про велике національне зібрання була втілена через 2 роки. 13 серпня 1871 року влада вже не забороняла, а була радше співорганізатором святкувань, до проведення активно долучилася Рада міста. Приїхали делегати з різних частин Польщі. Були і національні костюми, і польські орли на прапорах, і урочистий похід на Високий Замок. На Стрільниці було святкування для гостей, а також частування у великому наметі в Міському парку. Це була величезна зміна – перехід польських урочистостей з формату приватних у формат публічних. Хоча в обох випадках ритуали були схожими (були задіяні костели, локація на Високому Замку, театр), у 1871 році це все було освячено на найвищому рівні – в Латинській катедрі (головному храмі) і легітимізовано масовою ходою через центр міста.

## Місця

## Персоналії

## References

- Hibel K. (2014). "Wojna na mapy", "wojna na słowa" : onomastyczne i międzykulturowe aspekty polityki językowej II Rzeczypospolitej w stosunku do mniejszości ukraińskiej w Galicji Wschodniej w okresie międzywojennym., Wien, 2014
- Prokopovych M. Habsburg Lemberg: architecture, public space, and politics in the Galician capital, 1772-1914., West Lafayette: Purdue University Press, 2009
- Sierżęga, P. (2001). Obchody rocznicy unii lubelskiej na terenie Galicji w 1869 roku / Galicja i jej dziedzictwo, Rzeszów, 2001
- Франко І. (1900). Два автоґрафи Францішка Смольки. Записки товариства імені Шевченка, Львів, 01.01.1900

## Citation

Назар Кісь, "300-літній ювілей Люблінської унії", *Інтерактивний Львів*, 2021  
lia.lvivcenter.org